

نگاهی به مجموعه ای از اشعار شعرای قزاق در ۱۵۰ سال پیش

در مراسمی، از کتاب «تذکر نواب» با حضور نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی و جمعی از مسئولان، مدیران و فعالان این حوزه در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تبریز رونمایی شد.

به گزارش آران نیوز به نقل از روابط عمومی دانشگاه تبریز، حجت الاسلام والمسلمین سید محمدعلی آل هاشم، نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی در این مراسم ضمن قدردانی دکتر پرغو و دیگر همکاران وی در گروه تاریخ و رئیس موسسه تاریخ و فرهنگ ایران، در انتشار «تذکر نواب» گفت: تذکر به معنی یادآور شدن، بیدار ساختن شخص غافل، یادکردن و پندگرفتن است و در حقیقت مهمترین منبع برای آشنایی بیشتر با آثار، سبک زندگی و اشعار شعرا است که در بردارنده ارزش های مهم تاریخی، فرهنگی و اجتماعی است.

امام جمعه شهر تبریز، زنده نگه داشتن یاد، نام و خاطره از سخنوران و اشعار آنان را از دیگر ویژگی های مهم تذکر بیان کرد و یادآور شد: بوسیله این گونه کتاب ها می توان به نام، نشان و آثار شعرا و سخنوران توانمند و بزرگی که صاحب دیوان نبودند، آنهار شناخت.

وی در ادامه با تاکید بر اینکه از طریق تذکره ها می توان به سیر و تحول شعر و ادب فارسی از گذشته و تاکنون پی برد، تصریح کرد: از محتوای تذکره ها می توان به اوضاع تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هر عصر پی برد، یادآور شد: شعرا آینه روزگار عصر خویش بودند، چرا که آنها در زمان خویش اوضاع و احوال زمانه را بازتاب می کردند.

نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی همچنین با تاکید بر اینکه تذکره ها از مهمترین سندهای اجتماعی تاریخ ایران هستند، خاطر نشان کرد: توسط تذکره ها می توان بسیاری از آداب و رسوم اجتماعی از طبقات اجتماعی را شناخت که کتاب «تذکر نواب» از جمله نمونه بسیار خوب برای شناخت اوضاع تاریخی، سیاسی و اجتماعی منطقه قره داغ است.

دکتر صفر نصراله زاده، رئیس دانشگاه تبریز نیز در این مراسم ضمن خیر مقدم و تشکر از حضور نماینده ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی در این آیین گفت: امروزه دیپلماسی فرهنگی راهبردی مهم و تاثیرگذار برای توسعه و تامل برای تمامی ملل و به خصوص برای دولت ایران است و در واقع این نوع دیپلماسی مهمترین ابزار برای توسعه دیپلماسی سیاسی و اقتصادی با دیگر کشور ها و ملت ها محسوب می شود که نمونه بارز دیپلماسی فرهنگی انتشار کتاب «تذکر نواب» در این دانشگاه است.

وی در ادامه با بیان اینکه در منطقه قفقاز، به خاطر اشتراک های تاریخی، فرهنگی و دینی که با ملت ایران دارند؛ قفقاز پاره تن ایران است، تصریح کرد: علم و دانش زبان مشترک تمام ملت ها و کشورها به شمار می رود و بوسیله این ابزار می توان گام های موثری برای توسعه و تامل با کشورهای همسایه و دیگر کشورها و ملت ها و به خصوص با مردمان منطقه قفقاز داشت.

رئیس دانشگاه تبریز در بخش دیگر سخنان خود انتشار کتاب «تذکر نواب» در دانشگاه تبریز را کاری ارزشمند، مهم و تاثیرگذار برای اتحاد، انسجام و توسعه تعاملات و روابط با کشورهای همسایه بیان کرد و افزود: این کتاب ارزشمندی برای انتقال ارزش های ادبی، مردم شناسی، فرهنگی و اجتماعی حوزه قفقاز و قره باغ است و اتفاق مبارکی است که همچنان این گونه اقدام ها و کارها باید در این دانشگاه ادامه داشته باشد.

دکتر محمدعلی پرغو، عضو هیات علمی گروه تاریخ و رئیس موسسه تاریخ و فرهنگ ایران، نیز در این آیین با بیان اینکه سرزمین ایران تاریخ پر فراز و نشیبی داشته است، گفت: تحولات سیاسی، نظامی و فرهنگی بارها چهره فلات ایران را دگرگون کرده و اتفاق های تلخ و شیرین بسیاری از سر این سرزمین کهن گذشته است، در طی قرون گذشته مردم ایران با ملت ها و اقوام زیادی زیر سقف واحد قرار گرفته و بعد به جبر تاریخ به ناچار راهش را از آنها جدا کرده و با این وجود فرهنگ، تاریخ اسطوره و مذهب مشترک با مردمان پیرامون فلات ایران را، که امروزه کشورهای مستقل را تشکیل می دهند برای قرن ها تجربه کرده که قفقاز یکی از این مناطق است.

وی با تاکید بر اینکه سرزمین قفقاز جغرافیای آشنا برای اغلب ایرانیان است، اضافه کرد: ایرانیان برای قرن ها به این سرزمین به عنوان بخشی از وطن نگریسته اند و تاریخ و فرهنگشان با مردمان قفقاز گره خورده و ایرانیان و قفقازیان برای سال ها زیر چتر حکومت های واحد زیسته و در غم و شادی در کنار هم بوده اند و به خصوص مسلمانان قفقاز با تاریخ، فرهنگ ایرانی و زبان فارسی الفت دیرینه دارند.

وی افزود: شاعران و ادیبان نامی و بزرگی چون نظامی و خاقانی از این سرزمین است که آثار ماندگاری به یادگار گذاشته اند که امروزه شاهکار زبان و ادبیات فارسی است و این شخصیت‌ها میراث مشترک ایرانیان و مردمان قفقاز است.

به گفته عضو هیات علمی گروه تاریخ دانشگاه تبریز، قره باغ به خاطر نقش برجسته‌ای که در اعتلای فرهنگی منطقه داشته زادگاه ده‌ها ادیب و شاعر بوده، چنانکه امروزه منطقه قره باغ و بخصوص شهر شوشا سخنوران، ادیبان و شاعران زیادی ریشه در این آب و خاک دارند که ملاپناه واقف، بانو خورشید ناتوان، آیت‌الله نخجوانی، آیت‌الله بادکوبه‌ای، آیت‌الله ایروانی و ... تنها نمونه‌ای از آنهاست.

وی در بخش دیگر سخنان خود با بیان اینکه در قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم فعالیت فرهنگی و ادبی گسترده‌ای در منطقه قراباغ انجام گرفته که حاصل آنها به عرصه رسیدن ده‌ها شاعر ترکی و فارسی‌گوی قره باغی است که مرحوم میرمحسن نواب قره باغی در کتاب خود به نمونه اشعار تعداد زیادی از آنها اشاره کرده است، یادآور شد: کتاب شعرای قره باغ چنان که خود گردآورنده و مولف کتاب میرمحسن نواب قره باغی اشاره کرده تذکر نواب اثری جامع که ارزش ادبی دارد و هم ارزش تاریخی و مردم‌شناسی که نویسنده علاوه بر اشعار خود در دو بخش جداگانه اشعار شاعران در گذشته و زنده عصر خویش را معرفی کرده است.

دکتر پرغو افزود: اهمیت کتاب تذکر نواب تنها منحصر به بعد ادبی آن نیست، بلکه این اثر از لحاظ آشنایی با تاریخ فرهنگی و اجتماعی منطقه قفقاز و به خصوص قره باغ حایز اهمیت است.

وی در خاتمه تأکید کرد: موسسه تاریخ و فرهنگ ایران در راستای رسالتی که در معرفی و شناساندن آثار تاریخی و فرهنگی ایران زمین دارد و با توجه به شرایط حساس کنونی، با تأکید بر اشتراکات دینی، تاریخی و فرهنگی و همچنین در جهت نزدیکی و همدلی هر چه بیشتر مردمان منطقه، تصحیح بازنویسی و نشر این اثر را در دستور کار خویش قرار داده است.

لازم به ذکر است؛ کتاب «تذکره نواب (شرح حال شعرا و علمای قره باغ)» اثر میرمحسن نواب قره باغی است که توسط دکتر محمدعلی پرغو، عضو هیات علمی گروه تاریخ و رئیس موسسه تاریخ و فرهنگ ایران و دکتر هادی هاشمیان در 242 صفحه تصحیح، بازنویسی و نشر شده و توسط انتشارات دانشگاه تبریز به چاپ رسیده است.

دکتر محمد علی پرغو استاد دانشگاه تبریز در مراسم رونمایی کتاب «تذکره نواب» طی سخنرانی در آمفی تئاتر کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز گفت:

سرزمین ایران تاریخ پر فراز و نشیبی را پشت سر گذاشته است. تحولات سیاسی، نظامی و فرهنگی بارها چهره فلات ایران را دگرگون کرده و اتفاقات تلخ و شیرین بسیاری از سر این سرزمین کهن گذشته است. در طی قرون گذشته مردم ایران با ملتها و اقوام بسیاری زیر سقف واحد قرار گرفته و بعد به جبر تاریخ به ناچار راهش را از آنها جدا کرده است؛ با این وجود فرهنگ، تاریخ، اسطوره و مذهب مشترک با مردمان پیرامون فلات ایران را، که امروزه کشورهای مستقل علی‌حده‌ای را تشکیل می‌دهند، برای قرن‌ها تجربه کرده است.

قفقاز یکی از این مناطق است. جایی که در تاریخ و اسطوره ما مقامی بلند دارد. سد دربند و کوه قافش برای ما آشناست و در جای جای تاریخ و فرهنگ ما می‌توان نام و نشان این سرزمین پر رمز و راز و مردمان غیورش را مشاهده کرد. بلی سرزمین قفقاز جغرافیایی آشنا برای اغلب ایرانیان است. ایرانیان برای قرن‌ها به این سرزمین به عنوان بخشی از وطن نگریسته‌اند و تاریخ و فرهنگشان با مردمان قفقاز گره خورده است. ایرانیان و قفقازیان برای سال‌ها زیر چتر حکومت‌های واحد زیسته و در غم و شادی در کنار هم بوده‌اند.

مردمان این ناحیه دارای اشتراکات عمیق تاریخی و فرهنگی با ایرانیان هستند و بخصوص مسلمانان قفقاز با فرهنگ ایرانی و زبان فارسی الفت دیرینه‌ای دارند. شاعران و ادیبان نامی و بزرگی چون نظامی و خاقانی از این سرزمین برخاسته‌اند و آثار ماندگاری به یادگار گذاشته‌اند که امروزه از شاهکارهای زبان و ادبیات فارسی بشمار می‌روند. این شخصیت‌های بزرگ تاریخی و ادبی میراث مشترک ایرانیان و مردمان قفقاز و به مثابه پلی هستند در جهت نزدیکی هرچه بیشتر مردمان این سامان با برادران و خواهران ایرانی‌شان.

در این میان قراباغ به خاطر نقش برجسته‌ای که در اعتلای فرهنگی منطقه داشته و زادگاه ده‌ها ادیب و شاعر بوده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چنانکه امروزه منطقه قراباغ و بخصوص شهر شوشا از مراکز مهم فرهنگ و هنر آذربایجان بشمار می‌رود. سخنوران، ادیبان و شاعران بسیاری ریشه در این آب و خاک دارند که ملاپناه واقف، بانو خورشید ناتوان، آیت‌الله ... محمد نخجوانی،

آیت ا... سیدحسین بادکوبه ای، آیت ا... میرزاعلی ایروانی و ... تنها نمونه ای از آنها بشمار می روند. در جای جای این سرزمین یاد و خاطره و رد پای اهل دل و فرهیخته ای را می شود سراغ گرفت. عراق نیست اگر قراباغ بخصوص شهر شوشا را زادگاه و شعر و ادب مسلمانان قفقاز جنوبی و جمهوری آذربایجان فعلی بنامیم.

بخصوص در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی فعالیت فرهنگی و ادبی گسترده ای در منطقه قراباغ انجام گرفته که حاصل آنها به عرصه رسیدن دهها شاعر ترکی و فارسی گوی قراباغی است که مرحوم میرمحسن نواب قراباغی به نمونه اشعار تعداد زیادی از آنها در کتابش جای داده است. بنابراین عراق نیست اگر قراباغ بخصوص شهر شوشا را زادگاه و شعر و ادب مسلمانان قفقاز جنوبی و جمهوری آذربایجان فعلی بنامیم. در جای جای این سرزمین یاد و خاطره و رد پای اهل دل و فرهیخته ای را می شود سراغ گرفت. سنت فرهنگی و ادبی موجود در قراباغ چنان قدرتمند و عمیق بوده که میرمحسن نواب در کتاب خود از حدود یک صد شاعر هم دوره خود نام می برد. کتاب شعرای قراباغ یا چنان که خود گردآورنده و مؤلف کتاب میرمحسن نواب ذکر کرده، تذکره نواب، اثری است جامع که هم ارزش ادبی دارد و هم ارزش تاریخی و مردم شناسی. در این اثر میرمحسن نواب علاوه بر اشعار خود در دو بخش جداگانه اشعار شاعران درگذشته و زنده عصر خود را معرفی کرده و بعد از معرفی مختصر هر کدام از شاعران نمونه ای از اشعار ترکی و یا فارسی آنها را ذکر کرده است. میرمحسن نواب از شخصیت های چند وجهی و توانای آن دوره بوده و علاوه بر شاعری در موسیقی و نقاشی و دیگر هنرها نیز دست داشته و آثار نفیسی از وی به یادگار مانده است که کتاب تذکره نواب، تنها یکی از آنها می باشد.

اهمیت کتاب تذکره نواب تنها منحصر به بعد ادبی آن نیست، بلکه این اثر از لحاظ آشنایی به تاریخ فرهنگی و اجتماعی منطقه قفقاز، بخصوص قراباغ، حایز اهمیت است و زندگی مردمان این سامان در نیمه دوم قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم را با تمامی شیرینی و تلخی و فراز و فرودهای آن در خود منعکس کرده است. اشارات متعددی که در این اثر به شرایط اقتصادی، اجتماعی و افسار مختلف مردم صورت می گیرد ما را با شرایط زندگی مردمان آن دوران تا حدی آشنا می سازد. اعتقادات مذهبی و روحیه ملی مردم قراباغ در جای جای کتاب انعکاس یافته است. چنان که ملا پناه واقف، شاعر بلند آوازه و دولت مرد قراباغی در اشعاری که حاکی از اعتقادات شیعی اوست چنین از اوضاع زمانه می نالد و ظهور حضرت مهدی(عج) را آرزو می کند:

یا امام الجن والانس و شهنشاه امور
گیتدی دین الدن بو گوندن بیله سن ایله ظهور

قویمه کیم شیطان ملعون ایلیه ایمانه زور
شعله حسنله بخش ایت تازه دن دنیایه نور

شاعر دیگر (صفا) در روز عاشورا با الهام از حال و هوای عزاداری و سوگ مردم قراباغ چنین می سراید:

از کوچه و محله ز طفلان خردسال
خیزد صدای نام حسین و حسن زچییست

گفتا بیا بناله سوی نینوا گذر
از نی نوا شنو که نوای سخن زچییست

با بیان این مختصر که شمه ای از داشته ها و مطالب کتاب به شمار می رود، موسسه تاریخ و فرهنگ ایران در راستای رسالتی که در معرفی و شناساندن آثار تاریخی و فرهنگی ایران زمین دارد، و با توجه به شرایط حساس کنونی، با تاکید بر اشتراکات دینی، تاریخی و فرهنگی و در جهت نزدیکی و همدلی هر چه بیشتر مردمان منطقه، تصحیح، بازنویسی و نشر این اثر مهم فرهنگی را در دستور کار خویش قرار داد. همچنین در باب اسامی جغرافیایی، اشخاص و لغات و اصطلاحات سخت و نیازمند توضیح در پاورقی کتاب توضیحات کافی آورده شده است تا در خواندن راحت تر و درک بهتر مطالب کتاب مورد استفاده اهل تحقیق و خوانندگان محترم قرار گیرد. امید است که این اثر گامی در جهت معرفی گنجینه فرهنگی منطقه قفقاز، بخصوص قراباغ، بوده باشد و مورد پسند اهل ادب و فرهنگ قرار گیرد.

ستاد دانشگاه تبریز: منطقه قراباغ از مراکز مهم فرهنگی آذربایجان است

دکتر پرغو: قفقاز در تاریخ و اسطوره ما مقامی بلند دارد. سد دربند و کوه قافش برای ما آشناست و در جای جای تاریخ و فرهنگ ما می توان نام و نشان این سرزمین پر رمز و راز و مردمان غیورش را مشاهده کرد.

دکتر محمد علی پرغو استاد دانشگاه تبریز در مراسم رونمایی کتاب «تذکره نواب» طی سخنرانی در آمفی تئاتر کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز گفت:

سرزمین ایران تاریخ پر فراز و نشیبی را پشت سر گذاشته است. تحولات سیاسی، نظامی و فرهنگی بارها چهره فلات ایران را دگرگون کرده و اتفاقات تلخ و شیرین بسیاری از سر این سرزمین کهن گذشته است. در طی قرون گذشته مردم ایران با ملتها و اقوام بسیاری زیر سقف واحد قرار گرفته و بعد به جبر تاریخ به ناچار راهش را از آنها جدا کرده است؛ با این وجود فرهنگ، تاریخ، اسطوره و مذهب مشترک با مردمان پیرامون فلات ایران را، که امروزه کشورهای مستقل علی حده ای را تشکیل می دهند، برای قرنها تجربه کرده است.

قفقاز یکی از این مناطق است. جایی که در تاریخ و اسطوره ما مقامی بلند دارد. سد دربند و کوه قافش برای ما آشناست و در جای جای تاریخ و فرهنگ ما می توان نام و نشان این سرزمین پر رمز و راز و مردمان غیورش را مشاهده کرد. بلی سرزمین قفقاز جغرافیایی آشنا برای اغلب ایرانیان است. ایرانیان برای قرن ها به این سرزمین به عنوان بخشی از وطن نگریسته اند و تاریخ و فرهنگشان با مردمان قفقاز گره خورده است. ایرانیان و قفقازیان برای سال ها زیر چتر حکومت‌های واحد زیسته و در غم و شادی در کنار هم بوده اند.

مردمان این ناحیه دارای اشتراکات عمیق تاریخی و فرهنگی با ایرانیان هستند و بخصوص مسلمانان قفقاز با فرهنگ ایرانی و زبان فارسی الفت دیرینه ای دارند. شاعران و ادیبان نامی و بزرگی چون نظامی و خاقانی از این سرزمین برخاسته اند و آثار ماندگاری به یادگار گذاشته اند که امروزه از شاهکارهای زبان و ادبیات فارسی بشمار می روند. این شخصیت‌های بزرگ تاریخی و ادبی میراث مشترک ایرانیان و مردمان قفقاز و به مثابه پلی هستند در جهت نزدیکی هرچه بیشتر مردمان این سامان با برادران و خواهران ایرانی شان.

در این میان قراباغ به خاطر نقش برجسته ای که در اعتلای فرهنگی منطقه داشته و زادگاه ده ها ادیب و شاعر بوده از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ چنانکه امروزه منطقه قراباغ و بخصوص شهر شوشا از مراکز مهم فرهنگ و هنر آذربایجان بشمار می رود. سخنوران، ادیبان و شاعران بسیاری ریشه در این آب و خاک دارند که ملا پناه واقف، بانو خورشید ناتوان، آیت ... محمد نخجوانی، آیت ... سیدحسین بادکوبه ای، آیت ... میرزاعلی ایروانی و ... تنها نمونه ای از آنها بشمار می روند. در جای جای این سرزمین یاد و خاطره و رد پای اهل دل و فرهیخته ای را می شود سراغ گرفت. عراق نیست اگر قراباغ بخصوص شهر شوشا را زادگاه و شعر و ادب مسلمانان قفقاز جنوبی و جمهوری آذربایجان فعلی بنامیم.

بخصوص در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی فعالیت فرهنگی و ادبی گسترده ای در منطقه قراباغ انجام گرفته که حاصل آنها به عرصه رسیدن دهها شاعر ترکی و فارسی گوی قراباغی است که مرحوم میرمحسن نواب قراباغی به نمونه اشعار تعداد زیادی از آنها در کتابش جای داده است. بنابراین عراق نیست اگر قراباغ بخصوص شهر شوشا را زادگاه و شعر و ادب مسلمانان قفقاز جنوبی و جمهوری آذربایجان فعلی بنامیم. در جای جای این سرزمین یاد و خاطره و رد پای اهل دل و فرهیخته ای را می شود سراغ گرفت. سنت فرهنگی و ادبی موجود در قراباغ چنان قدرتمند و عمیق بوده که میرمحسن نواب در کتاب خود از حدود یک صد شاعر هم دوره خود نام می برد. کتاب شعرای قراباغ یا چنان که خود گردآورنده و مؤلف کتاب میرمحسن نواب ذکر کرده، تذکره نواب، اثری است جامع که هم ارزش ادبی دارد و هم ارزش تاریخی و مردم شناسی. در این اثر میرمحسن نواب علاوه بر اشعار خود در دو بخش جداگانه اشعار شاعران درگذشته و زنده عصر خود را معرفی کرده و بعد از معرفی مختصر هر کدام از شاعران نمونه ای از اشعار ترکی و یا فارسی آنها را ذکر کرده است. میرمحسن نواب از شخصیت های چند وجهی و توانای آن دوره بوده و علاوه بر شاعری در موسیقی و نقاشی و دیگر هنرها نیز دست داشته و آثار نفیسی از وی به یادگار مانده است که کتاب تذکره نواب، تنها یکی از آنها می باشد.

اهمیت کتاب تذکره نواب تنها منحصر به بعد ادبی آن نیست، بلکه این اثر از لحاظ آشنایی به تاریخ فرهنگی و اجتماعی منطقه قفقاز، بخصوص قراباغ، حایز اهمیت است و زندگی مردمان این سامان

در نیمه دوم قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم را با تمامی شیرینی و تلخی و فراز و فرودهای آن در خود منعکس کرده است. اشارات متعددی که در این اثر به شرایط اقتصادی، اجتماعی و اقشار مختلف مردم صورت می گیرد ما را با شرایط زندگی مردمان آن دوران تا حدی آشنا می سازد.